Rikosoikeuden professori Sakari Melander
Helsingin yliopisto
Oikeustieteellinen tiedekunta
20.11.2018

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Asia: **Hallituksen esitys (HE) 154/2018 vp** eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

*Yleistä*

Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eläinten hyvinvoinnista, ja samalla kumottaisiin voimassa oleva eläinsuojelulaki (247/1996). Kysymys on eläinten suojelua koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksesta.

Ehdotettu laki eläinten hyvinvoinnista on periaatteellisesti varsin merkittävä ja ehdotettu laki sisältää myös rikosoikeudellista sääntelyä. Keskityn tässä lausunnossani esityksessä ehdotettuun rikosoikeudellisesti merkitykselliseen sääntelyyn.

Lausuntonani esitän kunnioittavasti seuraavan.

*Yleisesti käsiteltävänä olevasta esityksestä ja sen tavoitteista*

Esityksen tavoitteena on sen perustelujen (s. 30) mukaan uudistaa eläinten hyvinvointia koskeva sääntely vastaamaan nyky-yhteiskunnassa vallitsevaa käsitystä eläinten asemasta ja suojelutarpeesta. Samalla sääntelyä pyritään täsmentämään ja siitä on tarkoitus luoda nykyvaatimuksia vastaava rakenteeltaan ja kieliasultaan selkeä laintasoinen sääntely. Tämä on tarkoittanut asetuksentasoisen sääntelyn tiettyä nostamista laintasoiseksi. Samalla esityksen tavoitteena on saattaa eläinten hyvinvointia koskeva sääntely perustuslain asettamia vaatimuksia vastaavaksi.

Edellä mainittuja esityksen tavoitteita voidaan pitää kannatettavina. Oikeudellisesti arvioiden etenkin tavoitetta saattaa lainsäädäntö vastaamaan perustuslain asettamia vaatimuksia sekä tavoitetta selkiyttää ja täsmentää lainsäädäntöä voidaan pitää erityisen kannatettavina ja välttämättöminä. Myös tavoitetta saattaa sääntely vastaamaan nyky-yhteiskunnassa vallitsevaa käsitystä eläinten asemasta ja suojelutarpeesta voidaan pitää kannatettavana. Jäljempänä tarkemmin esitettävän mukaisesti etenkin esitykseen sisältyvät rikosoikeudellisesti merkitykselliset muutosehdotukset eivät kuitenkaan täysin toteuta valtiosääntöoikeudellisia rikosoikeudelliselle lainsäädännölle asetettuja edellytyksiä.

*Ehdotettu eläinsuojelurikkomusta koskeva säännös*

Esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen (ehdotettu laki eläinten hyvinvoinnista) 114 §:n sisältäisi varsin laajan eläinsuojelurikkomusta koskevan sakonuhkaisen rikossäännöksen. 1. lakiehdotuksen 113 § sisältäisi sinänsä asianmukaisen viittauksen rikoslain (39/1889) 17 luvun eläinsuojelurikoksia koskevaan sääntelyyn. Rikoslain 17 luvun 14 § sisältää eläinsuojelurikosta koskevan rangaistussäännöksen (585/2013), luvun 14 a § törkeää eläinsuojelurikosta koskevan säännöksen (14/2011) sekä luvun 15 § lievää eläinsuojelurikosta koskevan säännöksen. Lisäksi luvun 23 §:ssä (14/2011) on eläintenpitokieltoa koskeva säännös ja luvun 23 a §:ssä (14/2011) eläinsuojelurikokseen liittyvää menettämisseuraamusta koskeva säännös. Eläintenpitokieltoa koskevaan rikoslain säännökseen viitattaisiin 1. lakiehdotuksen 115 §:ssä ja menettämisseuraamusta koskevaan rikoslain 17 luvun säännökseen 1. lakiehdotuksen 116 §:ssä. Esitykseen sisältyvässä 2. lakiehdotuksessa rikoslain 17 luvun 14 ja 23 §:ään tehtäisiin ehdotetun eläinten hyvinvointia koskevan lain säätämisen johdosta seuraavat tekniset ja sinänsä asianmukaiset muutokset.

Ehdotettu eläinsuojelurikkomusta koskeva 1. lakiehdotuksen 114 § sisältäisi huomattavan laajan rikossäännöksen, jonka 1 ja 2 momentissa viitattaisiin useisiin ehdotetun eläinten hyvinvointia koskevan lain aineellisiin säännöksiin, joiden rikkominen olisi eläinsuojelurikkomuksena sakonuhkaisesti rangaistavaa. Lisäksi ehdotetun 114 §:n 2 momentissa viitattaisiin tiettyihin eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1099/2009 (jäljempänä lopetusasetusta) artikloihin, joiden rikkominen olisi eläinsuojelurikkomuksena rangaistavaa.

Ehdotetun 114 §:n 1 ja 2 momentti muodostaisivat varsin laajan ja vaikeasti hahmotettavan rikosoikeudellisen sääntelykokonaisuuden, joka esityksen perustelujen (s. 184) mukaan rangaistavan käyttäytymisen aineellisen alan suhteen melko pitkälti vastaisi voimassa olevaa eläinsuojelulakia, joskin kriminalisointien kokonaismäärä jonkin verran kasvaisi. Rikosoikeudellisen sääntelyn kytkeminen eläinten hyvinvointia koskevaan sääntelyyn on nähdäkseni sinänsä lähtökohtaisesti perusteltua sääntelyn pyrkiessä eläinten hyvinvoinnin kohentamiseen. Sääntely on pyritty rakentamaan siten, että ehdotetun 114 §:n 1 momentti koskisi tekoja, joissa teolla tai laiminlyönnillä voidaan aiheuttaa eläimelle kipua tai kärsimystä. Ehdotetun säännöksen 2 momentti sen sijaan koskisi lähinnä laiminlyöntejä, joilla ei olisi suoranaista vaikutusta eläimeen, mutta tekojen rangaistavuus on kuitenkin (ks. esityksen perustelujen s. 184) ennaltaehkäisevän vaikutuksen kannalta välttämätöntä. Edellä mainittu jaottelu ja sen vaikutus momenteissa edellytettävään eri tavoin määriteltyyn syyksiluettavuusvaatimukseen vaikuttaa lähtökohtaisesti perustellulta. On kuitenkin huomattava, että rangaistavan käyttäytymisen ala muodostuu ehdotetussa sääntelyssä varsin laajaksi. Saattaisi olla vielä perusteltua perusteellisesti arvioida, ovatko

kaikki säännöksessä tarkoitetut teot sellaisia, joiden suhteen rangaistusuhkan säätäminen on hyväksyttävää ja välttämätöntä. Hyvin perustein voidaan nähdäkseni kysyä, onko esimerkiksi ehdotetun lain 62 §:n 2 momentissa tarkoitetun eläimiä koskevan luettelon säilyttämisvelvollisuuden laiminlyönti tekona niin moitittava, että se on säädettävä rangaistavaksi. Esityksen perusteluissa (s. 183–191) varsin usean säännöksen vastaisen toiminnan rangaistavuutta perustellaan tavoitteella ennaltaehkäistä ehdotetun lain vastaista toimintaa. Rikosoikeudellisella sääntelyllä tulee luonnollisesti pyrkiä ei-toivottavan käyttäytymisen ennaltaehkäisemiseen, mutta on myös syytä huomata, että rangaistavaksi säätämiselle tulee olla esitettävissä painava yhteiskunnallinen tarve, minkä lisäksi pitää voida olettaa, että rikosoikeudellisen järjestelmän käyttäminen aidosti ennaltaehkäisisi ei-toivottavaa käyttäytymistä. Ehdotettu 114 § on myös varsin raskaslukuinen ja säännöksen sovellettavuutta ja ennakoitavuutta sääntelyn kohteiden näkökulmasta parantaisi se, että rangaistavien tekojen määrä vähenisi.

Ehdotetun 114 §:n 4 momentin mukaan mitä 1 tai 2 momentissa säädetään lain säännöksistä, koskee myös niiden nojalla annettuja tarkempia säännöksiä. Momentti on rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta ongelmallinen, koska se laajentaa huomattavasti rangaistavan käyttäytymisen alaa koskemaan käytännössä kaikkia niitä eläinten hyvinvoinnista annetun lain nojalla annettuja asetuksia, jotka on annettu 114 §:n 1 tai 2 momentissa viitattujen ehdotetun lain säännösten nojalla. On huomattava, että voimassa olevassa eläinsuojelulain eläinsuojelurikkomusta koskevassa 54 §:ssä (584/2013) vain tiettyjen eläinsuojelulain säännösten nojalla annetun alemmanasteisen sääntelyn rikkominen on säädetty rangaistavaksi (mainitun säännöksen 1 momentin 1 kohta ja 2 momentin 1 ja 3 kohta). Nähdäkseni sääntelyä olisi rangaistavan käyttäytymisen täsmällisemmän ja tarkkarajaisemman määrittämisen kannalta tältä osin välttämätöntä täsmentää siten, että siinä nimenomaisesti määriteltäisiin, minkä eläinten hyvinvoinnista annetun lain säännöksen nojalla annetun asetuksen rikkominen voisi olla rangaistavaa. Tämä olisi tarkoituksenmukaisinta toteuttaa vastaavalla tavalla kuin voimassa olevassa laissa eli siten, että ehdotetun eläinten hyvinvointia koskevan lain 114 §:n 1 ja 2 momentin eri kohdissa nimenomaisesti todettaisiin rangaistavuuden voivan perustua myös lakia alemmanasteiseen sääntelyyn. Lisäksi on huomattava, että eduskunnan perustuslakivaliokunnan tämänkaltaiselle sääntelylle asettamien edellytysten mukaisesti myös asetukseen tulee sisältyä viittaus laintasoiseen rangaistussäännökseen (PeVM 25/1994 vp).

Ehdotetun 114 §:n 3 momentti sisältää sukupuoliyhteyttä eläimen kanssa koskevan kriminalisoinnin. Momentissa viitattaisiin ehdotetun lain 14 §:ään, jonka 1 momentin mukaan ihminen ei saisi olla sukupuoliyhteydessä eläimen kanssa. Säännöksen mukaan sukupuoliyhteydellä tarkoitettaisiin ehdotetussa laissa ihmisen sukupuolielimellä tehtävää taikka eläimen sukupuolieläimeen tai peräaukkoon kohdistuvaa tunkeutumista eläimen kehoon taikka eläimen sukupuolielimen ottamista ihmiskehoon. Ehdotetun 114 §:n 3 momentin mukaan teko olisi rangaistava vain tahallisena. Teon rangaistavuutta perustellaan (s. 191) teon eläimelle aiheuttamalla fyysiselle ja/tai psyykkiselle hyvinvoinnille aiheutuvalla riskillä samoin kuin sillä (s. 97 ja 191), että suhtautuminen eläimiin ja niiden hyvinvointiin on muuttunut, minkä vuoksi sukupuoliyhteys eläimen kanssa on säädetty rangaistavaksi useassa Euroopan maassa.

Kuten esityksen perusteluissa (s. 96) todetaan, sukupuoliyhteys eläimen kanssa on voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti eläinsuojelurikoksena rangaistavaa, joskin tällöin edellytetään, että eläinsuojelurikosta koskevassa rikoslain 17 luvun 14 §:ssä säädetyt rangaistavuuden edellytykset täyttyvät. Rangaistavuus näin edellyttää, että eläintä kohdellaan julmasti tai tarpeetonta kärsimystä, kipua tai tuskaa aiheuttaen. Ehdotettu eläinten hyvinvointia koskevan lain

14 § sen sijaan olisi soveltamisalaltaan yleinen sen kattaessa kaikenlaisen säännöksessä tarkoitetun sukupuoliyhteyden eläimen kanssa.

Ei nähdäkseni ole aivan selvää, mikä ehdotetun säännöksen soveltamisala tulisi oleman ja mikä käytännön tarve säännökselle on. Eläinten hyvinvoinnin kohentaminen on nähdäkseni hyväksyttävä peruste rikosoikeudelliselle sääntelylle – voimassa oleva eläinsuojelurikosta koskeva säännös ja siitä edellä esitetty myös huomioon ottaen –, mutta esityksen perustelujen valossa epäselväksi jää, missä määrin sellaista sukupuoliyhteyttä eläimen kanssa esiintyy tai ylipäänsä voi esiintyä, josta ei voi aiheutua eläimelle tarpeetonta kärsimystä, kipua tai tuskaa tai joka ei ole eläimen julmaa kohtelua. Saattaa näin olla, että ehdotetun säännöksen soveltamisala jäisi varsin vähäiseksi, joskin sen tausta-ajatukset ovat nähdäkseni ymmärrettäviä ja sinänsä hyväksyttäviä.

Ehdotetun 114 §:n 5 momentin mukaan eläinsuojelurikoksesta voidaan jättää syyte nostamatta tai rangaistus määräämättä, jos teon johdosta annetusta muusta viranomaisen päätöksestä aiheutuneita taloudellisia seurauksia on pidettävä tekijälle teon vakavuuteen nähden riittävinä taikka jos tekijä rikkoo tämän lain nojalla määrättyä uhkasakolla tehostettua kieltoa. Säännöksen perustelujen (s. 192) mukaan säännöksessä olisi kysymys tapauskohtaisesta kohtuusarvioinnista ja siinä tarkoitettu harkintavalta koskisi tuomioistuinten lisäksi syyttäjäviranomaisia. Edelleen esityksen perustelujen (s. 192) mukaan säännöksellä laajennettaisiin viranomaisten harkintavaltaa arvioitaessa hallinnollisten toimien riittävyyttä ja rikosoikeudellisten toimien tarpeellisuutta suhteessa arvioitavaan tekoon.

Säännöksessä tai sen perusteluissa ei tarkemmin yksilöidä tai selosteta, mitä siinä tarkoitetuilla hallinnollisilla toimilla ja niistä aiheutuneilla taloudellisilla seurauksilla tarkoitetaan. Selvää sinänsä ehdotetun 5 momentin sanamuodon mukaan on, että siinä tarkoitetun muun viranomaisen päätöksen ja siitä aiheutuneiden taloudellisten seurausten on oltava seurausta samasta teosta kuin joka olisi mahdollisen rikosoikeudellisen arvioinnin kohteena. Esityksen perusteluissa asiaa ei kuitenkaan ole arvioitu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa tarkoitetun *ne bis in idem* -kiellon näkökulmasta. Jos säännöksessä tarkoitettu teko mahdollistaa sekä sanktioluonteisten hallinnollisten seuraamusten antamisen että rikosoikeudellisen rangaistuksen langettamisen, sääntely voi olla ongelmallista mainitun kiellon kannalta. Ehdotettua sääntelyä ja sen sisältämää hallinnollisten seuraamusten ja rikosoikeudellisen sääntelyn muodostamaa kokonaisuutta olisi nähdäkseni vielä syytä arvioida tästä näkökulmasta.

*Eläinsuojelurikosta koskeva sääntely*

Kuten edellä on todettu, ehdotetun eläinten hyvinvointia koskevan lain 113 §:ssä viitattaisiin eläinsuojelurikosta koskevaan rikoslain 17 luvun sääntelyyn. Esitykseen sisältyvässä 2. lakiehdotuksessa rikoslain 17 luvun 14 §:n eläinsuojelurikosta koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännöksen 1 kohdassa viitattaisiin jatkossa eläinten hyvinvoinnista annettuun lakiin. Voimassa olevassa säännöksessä viitataan tällä hetkellä eläinsuojelulakiin.

Ehdotetun rikoslain 17 luvun 14 §:n 1 kohdan mukaan rangaistaisiin sitä, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta pahoinpitelemällä, liiallisesti rasittamalla, jättämällä tarpeellista hoitoa tai ravintoa vaille tai muuten eläinten hyvinvoinnista annetun lain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti kohtelee eläintä julmasti tai tarpeetonta kärsimystä tai kipua

aiheuttaen. Ehdotusta on tältä osin arvioitava perustuslain 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamien vaatimusten kannalta.

Perustuslain 8 §:n sisältämän rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ydinsisältö on perustuslakivaliokunnan käytännössä muotoutunut seuraavaksi: kunkin rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa.[1] Valiokunnan muotoilu korostaa laillisuusperiaatteen tausta-arvoja, ennen muuta ennakoitavuutta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU-tuomioistuimen käytännössä periaatteelle on annettu käytännössä vastaava ydinsisältö, jossa on korostettu rikossääntelyn ennustettavuutta eli sitä, että säännöksen sanamuodon perusteella voidaan ennakoida, mikä on rangaistavaa.[2]

Laillisuusperiaate näin edellyttää, että rikossäännökset on muotoiltava riittävällä täsmällisyydellä, jotta niiden soveltaminen olisi ennakoitavaa. Lisäksi perustuslakivaliokunta on käytännössään asettanut edellytyksiä niin sanotun blankorangaistustekniikan käytölle, vaikka blankorangaistussääntelyä ei sinänsä ole pidetty perustuslain kieltämänä sääntelytekniikkana. Laillisuusperiaatteeseen liittyvistä syistä blankorangaistussääntelyyn on kuitenkin syytä suhtautua torjuvasti (esim. PeVL 10/2016 vp, s. 8, PeVL 31/2002 vp, s. 3, PeVL 15/1996 vp, s. 2/II ja PeVL 20/1997 vp, s. 3/II). Perusoikeusuudistuksen yhteydessä valiokunta korosti, että blankosäännöksen osalta tavoitteena tulee olla, että niiden edellyttämät valtuutusketjut ovat täsmällisiä, rangaistavuuden edellytykset ilmaisevat aineelliset säännökset ovat kirjoitetut rikossäännöksiltä vaaditulla tarkkuudella ja nämä säännökset käsittävästä normistosta käy ilmi myös niiden rikkomisen rangaistavuus sekä kriminalisoinnin sisältävässä säännöksessä on jonkinlainen asiallinen luonnehdinta kriminalisoitavaksi tarkoitetusta teosta (PeVM 25/1994 vp). Tuoreemmassa käytännössään valiokunta on pitänyt blankorikossääntelyn täsmentämistä edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelylle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä (PeVL 10/2016 vp, s. 8–9). Myös tilanteessa, jossa säännöksessä luetellaan niitä tekotapoja, jotka voivat tulla rangaistavaksi, sääntelyä on perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan täsmennettävä viittaussäännöksiä ja rikoksen tunnusmerkistötekijöitä täsmentämällä (PeVL 14/2018 vp, s. 21–22).

Eläinsuojelurikosta koskevassa säännöksessä on kysymys blankorangaistussääntelystä, koska siinä viitataan rikoslain ulkopuoliseen sääntelyyn, johon sisältyvien aineellisten normien rikkominen voi tulla eläinsuojelurikoksena rangaistavaksi. Säännöksen ehdotetun 1 kohdan mukaan rangaistaisiin sitä, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta pahoinpitelemällä, liiallisesti rasittamalla, jättämällä tarpeellista hoitoa tai ravintoa vaille tai muuten eläinten hyvinvoinnista annetun lain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti kohtelee eläintä julmasti tai tarpeetonta kärsimystä tai kipua aiheuttaen. Käytännössä säännöksen nojalla rangaistavaksi voisi tulla minkä tahansa eläinten hyvinvoinnista annetun lain tai sen nojalla annetun

[1] Esim. PeVL 10/2000 vp, s. 2/I, PeVL 22/2001 vp, s. 3/I, PeVL 29/2001 vp, s. 3/II, PeVL 41/2001 vp, s. 2/II, PeVL 26/2002 vp, s. 2/I, PeVL 40/2002 vp, s. 7/I, PeVL 48/2002 vp, s. 2/II, PeVL 26/2004 vp, s. 3/II, PeVL 7/2005 vp, s. 3/I, PeVL 17/2006 vp, s. 3/I, PeVL 18/2007 vp, s. 5/II, PeVL 12/2010 vp, s. 3/I, PeVL 33/2010 vp, s. 2–3, PeVL 68/2010 vp, s. 4/I, PeVL 11/2011 vp, s. 1, PeVL 61/2012 vp, s. 3–4, PeVL 16/2013 vp, s. 2/I, PeVL 6/2014 vp, s. 2/I, PeVL 26/2014 vp, s. 2/II, PeVL 56/2014 vp, s. 2/II, PeVL 10/2016 vp, s. 9, PeVL 46/2016 vp, s. 6–7, PeVL 56/2016 vp, s. 6 ja PeVL 14/2018 vp, s. 21.

[2] EIT:n käytännöstä ennen muuta *Kokkinakis v. Kreikka*, tuomio 25.5.1993, 52 kohta ja *Cantoni v. Ranska*, tuomio 11.11.1996, 29 kohta. EU-tuomioistuimen käytännöstä ks. esim. yhdistetyt asiat C-74/95 ja C-129/95, *rikosoikeudenkäynti X:ää vastaan*, Kok. 1996, s. I-6609, 25 kohta, C-303/05, *Advocaten voor de Wereld*, Kok. 2007, s. I-3633, 49 ja 50 kohta, C-546/09, *Aurubis Balgaria*, Kok. 2011, s. I-2531, 41 ja 42 kohta ja C-405/10, *Özlem Garenfeld*, Kok. 2011, s. I-11035, 48 kohta.

säännöksen sisältämän normin vastainen toiminta, jos vain muut eläinsuojelurikosta koskevassa säännöksessä asetetut edellytykset täyttyvät. Selvää nähdäkseni on, että säännöstä ei voida tällaisenaan pitää rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamat vaatimukset täyttävänä vaan sitä olisi täsmennettävä viittaamalla nimenomaisesti niihin aineellisiin säännöksiin, joiden rikkominen on tarkoitettu rangaistavaksi.

Edellä sanottu koskee myös eläinsuojelurikosta koskevan säännöksen 2 kohtaa, jonka mukaan rangaistavaa on eläinten kuljetuksesta annetun lain (1429/2006) tai sen nojalla annetun säännöksen vastainen menettely. Vaikka mainittuun lakiin ei ehdoteta tässä yhteydessä muutoksia, rikoslain eläinsuojelurikosta koskevan sääntelyn täsmentäminen blankorikossääntelylle asetetut vaatimukset täyttäväksi olisi perusteltua – vähintään maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä tulisi edellyttää valtioneuvoston ryhtyvän toimenpiteisiin eläinsuojelurikosta koskevan sääntelyn täsmentämiseksi.

Arvioitaessa eläinsuojelurikosta koskevan sääntelyn suhdetta rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamiin vaatimuksiin on myös huomattava, että eduskunnan perustuslakivaliokunnan blankorikossääntelyä koskevan käytännön mukaan myös rangaistavuuden aineelliset edellytykset käsittävästä normistosta on käytävä ilmi niiden rikkomisen rangaistavuus. Tämä siis tarkoittaa, että siitä rikoslain ulkopuolisesta lainsäädännöstä tai alemmanasteisesta sääntelystä, jossa rangaistavan käyttäytymisen edellytykset määritellään, on käytävä ilmi niiden rikkomisen rangaistavuus. Ehdotettu eläinten hyvinvointia koskeva laki sisältäisi tässä suhteessa asianmukaisen viittauksen rikoslakiin (ehdotetun eläinten hyvinvointia koskevan lain 113 §). On kuitenkin huomattava, että myös ehdotetun eläinten hyvinvointia koskevan lain nojalla mahdollisesti annettavien asetusten tulee sisältää tämänkaltainen viittaus rikoslain eläinsuojelurikoksia koskevaan sääntelyyn, jotta sääntely olisi rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamat vaatimukset täyttävää. Asianmukaisista viittauksista on näin huolehdittava asetuksia valmisteltaessa, jos niiden sisältämän normiston rikkominen on tarkoitettu eläinsuojelurikoksena rangaistavaksi.

Helsingissä 20.11.2018

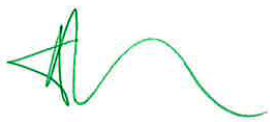

Sakari Melander
Rikosoikeuden professori
Oikeustieteellinen tiedekunta
Helsingin yliopisto
puh.: 02941 21781, 050 5644229
sähköposti: sakari.melander@helsinki.fi